

Предмет: Демократија и људска права

Професор: Весна Гаврић

Е-маил: gavric.vesna@outlook.com

Владавина закона

„Правна држава је као наш свакодневни хљеб, као вода коју пијемо и ваздух који дишемо, а најбоље у демократији је да је она једина која може осигурати правну државу“ (Густав Радбрух)

Многа друштва у људској историји су имала вође који су свој ауторитет добили рођењем, као монарси или користећи војну силу. Они су управљали својим друштвом, а да нису били провјеравани од унутрашњих сила које би могле поставити ограничења на њихову моћ и активности. Они и њихова владајућа елита су били изнад закона тог друштва.

Насупрот томе постоје друштва у којима преовладава владавина закона. Принцип владавине закона значи да власт и они над којима се влада подлијежу утицају закона. Ако неко из власти или било који други грађанин прекрши закон, може се позивати на одговорност. Ако их прогласе кривим, могу бити кажњени за своје прекршаје.

• Процјена важности владавине закона!

• Постоји владавина закона	• Не постоји владавина закона
Правда је гарантована законом	Правда зависи од владајуће групе или појединца,
Права мањина заштићена законом	Права мањина се не поштују,
Заштићена су права појединца	Нису заштићена права појединца,
Грађани контролишу институције власти	Владајућа група или појединац контролишу све,
Могућност промјене власти демократским путем	Немогућност промјене власти,
Медији су слободни	Медији су под контролом
Једнакост свих грађана пред законом	Грађани нису једнаки пред законом
Судство је независно	Судство је под политичком контролом

Проблеми транзиције ка демократији

Постојале су земље са дугом историјом недемократског политичког система, које се данас мијењају. Пишу се демократски устав и успостављају демократски закони. Међутим опет се јавља историјски проблем када се људи „постављају“ изнад закона. Транзиција ка потпуној владавини закона или владавини права је дуготрајан и мукотрпан процес, у којем је поред одговарајућих закона и прописа, потребна подршка и грађана.

Примјери на који начин грађани могу предузети да би подржали владавину закона у својој земљи:

- Гласање и подржавање кандидата који се залажу за подржавање владавине закона и рад у складу са словом закона

- Писање уредницима новина писма подршке кандидатима и мјерама јавне политике које одржавају и подржавају владавину закона
- Подршка кривичном гоњењу оних појединаца који крше закон, без обзира колико су они моћни.

Задатак!

1. Да ли је владавина закона битна за заштиту слободе?
2. Какву корист имамо од владавине закона, а које су последице ако нема владавине закона?
3. Како се владавина закона разликује од владавине појединца?
4. Испитајте неке историјске ситуације гдје је превладала владавина закона и гдје је вођа био одговоран пред законом. Какав је то утицај имало на грађане и на друштво у цјелини.

Нивои власти у БиХ

Свака демократија мора за себе одлучити који облик најбоље одговара њеном државном и националном карактеру, саставу његовог становништва, географским историјским и другим карактеристикама.

1. Босна и херцеговина је демократска држава, која се састоји из два ентитета: Федерације Босне и Херцеговине и Републике Српске. Устав Босне и Херцеговине регулише надлежности и односе између институција Босне и Херцеговине и ентитета. **Надлежност је систем обавеза које власт има на одређеном простору.**
2. Основне функције (надлежности) државне власти укључују сљедеће активности:

Вањска политика: земље попут Босне и Херцеговине успостављају и проводе међународне односе са многим другим земљама. Вањска политика је обично под надлежношћу државне власти. **Споразуми** су потписани договори између државних власти у подручју вањске политике и користе се да означе односе између земаља. Према Уставу Босне и Херцеговине и **ентитети** имају право склапања специјалних односа са сусједним државама.

Вањска трговина: државне власти успостављају политику која регулише трговину те земље са другим земљама.

Монетарна политика: Само државна власт може штампати новац, и она успоставља економску политику државе. Она може одредити да ли држава има слободну тржишну економију или има тржиште под контролом власти.
3. Надлежности државних власти регулисане су Уставом БиХ. Све одговорности које нису Уставом дате институцијама државе Босне и Херцеговине припадају ентитетима. Држава Босна и Херцеговина задржава надлежности у вези са

питањима која се односе на одржавање суверенитета, територијалног интегритета, политичке независности и међународног признања.

4. Надлежности ентитетских органа власти такође су регулисане уставима ентитета и државним уставом. У федерацији БиХ постоји кантонални/жупанијски ниво власти. Сваки од ентитета има сопствену **законодавну, извршну и судску власт**, а такође и кантони/жупаније.
5. Осим два ентитета, постоји и Брчко Дистрикт, који има аутономну управу и шаље представнике у органе државе Босне и Херцеговине. Права Брчко Дистрикта су све надлежности које припадају локалној и ентитетској власти, осим права да склапа специјалне односе са другим државама.
6. Локални ниво може да се представи као ниво градске управе или ниво општинске управе, како у Федерацији Босне и Херцеговине, тако и у Републици Српској. Тамо гдје нема градске власти, најзначајније надлежности општине су:
 - Програм развоја, урбанистичко планирање, буџет и завршни рачун.
 - Јавне услуге.
 - Осигурање и регулисање земље за изградњу пословних простора.
 - Култура, образовање, здравствена заштита, информације и туризам.
 - Закони, регуле и општи акти за локални ниво
 - Општинска полиција и други контролни органи
 - Организација општинских услуга
 - Друге ствари на локалном нивоу